

здійснюватися комплексно, на чіткій концептуальній основі, з урахуванням позитивного досвіду провідних зарубіжних країн та власних політико-правових традицій. Це актуалізує проблему наукового осмислення й концептуалізації існуючих у світі процедур з питань громадянства (підданства) та відповідної інституційної структури. Такий підхід дозволить уникнути помилок у виборі основних напрямів і змісту майбутніх реформ, гармонізувати реформу у сфері громадянства з іншими реформами, що відбуваються в нашій країні.

Список літератури:

1. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 р. : від 28.01.2016 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.
2. Лазарев В. В. Система органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України : компетенція та організація роботи / В. В. Лазарев // Політична безпека України конституційно-правовий аспект. - Х., 2015. - № 1 - С. 32-36.
3. Суржинський М. І. Система державних органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства пострадянських країн: порівняльний аналіз / М. І. Суржинський // Держава і право. - 2010. - № 48. - С. 156-162.
4. Рубач Л. Громадянство : набуття і припинення : брошура / Л. Рубач, М. Мілорова, В. Кошоба, - К. : Видавець Фурча С. Я., 2009. - 68 с.
5. Колісник В. П. Конституційне право України: підручник / за ред. В. П. Колісника, Ю. Г. Барабаша. - Х. : Право, 2008. - 416 с.

УДК 342.56

Ю. В. Кирдан, студент гр. ПР-151

О. А. Марущак, асистент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права

Чернігівський національний технологічний університет

ПІДСТАВИ ПРИПИНЕННЯ ГРОМАДЯНСТВА

Громадянство - це стійкий правовий зв'язок особи з державою, що базується на юридичному визнанні державою певної особи своїм громадянином, і, як наслідок, породжує взаємні права та обов'язки держави та особи у випадках, зазначених законом. Цей зв'язок поширює на особу суверенну владу держави незалежно від місця проживання особи - в межах кордонів чи поза межами кордонів конкретної держави. Завдяки цьому громадяни користуються певними правами та несуть відповідальність перед державою, а держава забезпечує захист їх прав та інтересів [1].

Для характеристики інституту громадянства одним із найважливіших є питання припинення громадянства.

Зазвичай виділяють такі способи припинення громадянства:

- 1) вихід чи відмова особи від громадянства;
- 2) втрата громадянства;
- 3) припинення громадянства на підставі міжнародного договору;
- 4) припинення громадянства внаслідок припинення існування держави.

Дві останні форми припинення громадянства трапляються нині досить рідко.

Вихід з громадянства (експатріація) – вихід із громадянства за власним бажанням, тобто відмова від громадянства.

Згідно з законодавством Великобританії, США і ряду інших держав для експатріації не потребується дозволу державних органів – вона здійснюється за односторонньою заявою про відмову від громадянства. У Франції свобода експатріації існує лише для осіб, які набули громадянство Франції за «правом крові» за кордоном. У Німеччині свобода експатріації обмежена для державних службовців, суддів, військовозобов'язаних, які не відбули строкової служби. В Японії, Ірландії, Австрії, Україні існує дозвільна система експатріації; у виході з громадянства України може бути відмовлено, якщо особа, яка порушила клопотання про вихід, має невиконані зобов'язання перед державою, майнові зобов'язання, з якими пов'язані істотні інтереси громадян чи організацій.

Втрата громадянства (денатуралізація) – це припинення громадянства за ініціативою держави (примусове позбавлення громадянства, набутого в результаті натуралізації).

Денатуралізація, базується на концепції недостатньої усталеності зв'язку натуралізованого громадянина з його новою батьківщиною. Тому законодавство деяких держав встановлює умови, за яких акт натуралізації скасовується. Наприклад, натуралізований аргентинець за рішенням суду втрачає громадянство у разі «перебування за кордоном понад два роки» або за «завдання шкоди уряду Аргентини». Громадянство України втрачається внаслідок виявлення факту подання неправдивих відомостей або фальшивих документів під час натуралізації.

Фактично, втрата громадянства – це припинення громадянства внаслідок вчинення особою певних заборонених дій [3].

Втрата громадянства відбувається на основі рішень і дій уповноважених державних органів і посадових осіб. Цим втрата громадянства відрізняється від виходу із громадянства, який відбувається за волевиявленням особи і здійснюється за її клопотанням або в порядку реєстрації. Іноді втратою громадянства називається будь-який вид його припинення.

Також слід виокремити такий підвид втрати громадянства, як денационалізація. Денационалізація – примусове позбавлення громадянства осіб, які набули його за правом народження. Так, громадянство України втрачається внаслідок вступу особи на військову службу, службу безпеки, поліції, юстиції або до інших органів державної влади в іноземній державі без згоди на те державних органів України. Також згідно зі ст. 89 Кодексу законів про громадянство Франції, особа може бути позбавлена французького громадянства у разі засудження її за злочини проти безпеки держави, за ухилення від обов'язків, встановлених законом про військову повинність, за дії на користь іншої держави, що завдають шкоди інтересам Франції, та в деяких інших випадках. Тим самим має місце сполучення кримінально-правової і конституційно-правової відповідальності. Проте законодавство переважної більшості країн не припускає денационалізацію, пов'язуючи це з тим, що громадянство за народженням є одним з

невідчужуваних, природних прав людини. Також в Україні згідно з ч. 3 ст. 2 Закону діє принцип неможливості позбавлення громадянина України громадянства України [4].

Припинення громадянства на підставі міжнародного договору має місце тоді, коли настає ситуація, передбачена у такому документі. Міжнародні договори, як правило, передбачають втрату громадянства у зв'язку зі зміною території. Така втрата громадянства залежно від ситуації може відбуватися як у добровільному (оптація), так і в примусовому (трансферт) порядку.

Припинення громадянства внаслідок припинення існування держави настає за розпаду держав. Такий розпад не оформляється спеціальною угодою або ж ця угода не регулює питання громадянства. Як приклад, можна назвати розпад СРСР, унаслідок якого ще донині трапляються випадки, коли особи, які мали громадянство цього суб'єкта, не набули громадянства новостворених держав і впродовж усього періоду, починаючи 1991 р., є апатридами.

У сучасний період позбавлення громадянства розглядають як небажане явище. У ст. 15 Загальної декларації прав людини міститься заборона безпідставного позбавлення особи її громадянства. Те саме положення міститься і в інших міжнародних документах. Підстави втрати громадянства визначаються національним законодавством. Проте встановлюється вичерпний перелік таких випадків [1].

Відповідно до ст. 7 Європейської конвенції про громадянство 1997 р., позбавлення громадянства за законом або за ініціативою держави можливе лише у випадках:

- добровільного набуття іншого громадянства;
- набуття громадянства внаслідок шахрайських дій, подання неправдивих відомостей або приховування будь-якого суттєвого факту, що має відношення до заявника;
- добровільної служби в іноземному військовому формуванні;
- поведінки, яка серйозно зашкоджує життєво важливим інтересам держави;
- відсутності справжнього зв'язку між державою та її громадянином, який постійно проживає за кордоном;
- якщо під час неповноліття дитини встановлено, що визначені у внутрішньодержавному праві умови, які дозволили їй набутти «ex lege» громадянства держави, більше не виконуються;
- усиновлення дитини, якщо дитина набуває іноземного громадянства або має іноземне громадянство одного чи обох усиновителів [2].

Отже, ми проаналізували підстави припинення громадянства, і вони є такими:

- а) вихід із громадянства – це припинення громадянства за волевиявленням громадянина, тобто відмова громадянина від громадянства;
- б) втрата громадянства – це припинення громадянства внаслідок вчинення особою певних заборонених дій.

в) денатуралізація – це припинення громадянства за ініціативою держави, тобто примусове позбавлення громадянства, набутого в результаті натуралізації;

Рідкісні підстави припинення громадянства:

а) припинення громадянства на підставі міжнародного договору. Воно має місце тоді, коли настає ситуація, передбачена у такому документі;

б) припинення громадянства внаслідок припинення існування держави настає за розпаду держав.

Список літератури

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.
2. Європейська конвенція про громадянство від 06.11.1997 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2008. – № 13. – С. 359.
3. Конституційне (державне) право зарубіжних країн : Навч. посіб. / В. М. Бесчастний, О. В. Філонов, В. М. Субботін, С. М. Пашков; За ред. В. М. Бесчастного. - К. : Знання, 2008. - 467 с. - (Серія «Вища освіта XXI століття»).
4. Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. / Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 3. – Ст. 65.
5. Бровченко П. В. Конституційне право зарубіжних країн : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напрямку підготовки «Правознавство» / П. В. Бровченко. - Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. - 120 с.

УДК 342

І. Ю. Кошка, студентка гр. ПР-153

Е. О. Олефіренко, доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права, кандидат юридичних наук

Чернігівський національний технологічний університет

ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА ТА ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Актуальність цієї теми обумовлена тим, що ефективність функціонування суспільства безпосередньо взаємозв'язана з питаннями адміністративно-територіального устрою як внутрішньої територіальної організації держави з поділом її на відповідні складові частини – адміністративно-територіальні одиниці.

Важливим інститутом державного ладу України є територіальний устрій нашої держави. Цей інститут характеризує юридичні якості та властивості такого основного складового елементу держави, як її територія. Територіальний устрій є організацією території держави.

Відповідно до ст. 2 Основного Закону суверенітет України поширюється на всю її територію [1]. Тобто наша держава наділена виключним правом здійснювати на своїй території всю повноту державної влади і виступати від імені народу, що проживає на цій території, незалежним суб'єктом міжнародних відносин. У межах своїх територіальних кордонів суверенна